

Öğretmen Adaylarının Anadolu Ağızlarına Yönelik Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Ahmet Pehlivan*

Özet

Bu araştırmanın amacı, dil öğretimi ile uğraşacak öğretmen adaylarının “Anadolu Ağızlarına Yönelik Tutum”larını ölçebilecek geçerli ve güvenilir özelliklere sahip bir ölçme aracı geliştirmektir. Araştırmaya iki üniversitenin eğitim fakültesi Türkçe ve İngilizce öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören 380 öğretmen adayı katılmıştır. Faktör analizi sonucunda “Ağızların Eğitimdeki Yeri ve İşlevi” (8 madde), “Ağız Kullanıcılarına Yönelik Tutum” (5 madde), “Ağız Kullanımına Yönelik Duygusal Değer” (6 madde) ve “Ağızların Statüsü” (3 madde) olmak üzere toplam dört faktör ve 22 maddeden oluşan bu ölçeğin tamamının cronbach alfa güvenirlilik katsayısının 0,88 olduğu saptanmıştır. Anadolu Ağızlarına Yönelik Tutum Ölçeği (AAYTÖ), öğretmen adaylarının ağız kullanımı konusunda kendini algılayışlarını belirlemek üzere ülkemizde geliştirilen özgün ve ilk ölçek olma niteliğini taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler

Anadolu ağzları, tutum, dilsel tutum, dil ölçeği, açıklayıcı faktör analizi, üniversite öğrencisi

Giriş

Birkaç on yıldır toplum dilbilimin ve sosyal psikolojinin üzerinde yoğunlaştığı konulardan biri dile yönelik tutumlardır. Baker (1995: 11) tutumu tanımlamada farklılıklar olduğu bilgisini verdikten sonra, dile yönelik tutumun kişinin kendi hareketlerini denetlemesi yoluyla oluşabileceğini

* Prof. Dr., Doğu Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü - Gazi Mağusa / KKTC
ahmet.pehlivan@emu.edu.tr

belirtir. Ryan vd. (1982: 7) ise, dile yönelik tutumun farklı dil türlerine veya konuşucularına yönelik herhangi bir etkili, duygusal, bilişsel veya davranışsal değerlendirmenin reaksiyonlarının göstergesi olduğunu söyler. Tutum ve motivasyon üzerine yoğun çalışmaları olan bilim adamlarından biri de Gardner'dir. Gardner tutumu, belirli bir yöndeki hareketin psikolojik eğilimi veya davranışın değerlendirmesi olarak tanımlar (1985: 9).

Günümüzde dillere yönelik tutumları ölçmek için birçok yöntem geliştirilmiş, birçok araştırma yapılmıştır. Bunun sonucunda dile yönelik tutum çalışmaları: (a) yabancı bir dili öğrenme ve yabancı dile yönelik tutumun öğrenmeye etkisi, (b) komşu dillere yönelik dilsel tutumun sözcüksel düzeyde ödünçleme üzerindeki etkisi, (c) belli bir sosyal grubun diline yönelik tutum, (d) belirli bir soydan gelen grubun veya azınlığın kullandığı dillere yönelik tutum konuları üzerinde yoğunlaşmaktadır (Papavlou 2005: 53-54). Yukarıda sıralanan tutum çalışmalarının çoğunluğu ikinci bir dili öğrenme ve ikinci dile yönelik tutumunun öğrenmede etkisi (Gardner 1985) ve azınlıkların dilleri üzerinedir (Baker 1995, Garrett, Coupland ve Williams 2003). Bununla birlikte ağızlar ve değişik konuşma biçimlerine yönelik tutum çalışmalarına da rastlamak mümkündür (Byrnes ve Kiger 1994, Byrnes, Kiger ve Manning 1997, Cross, De Vaney ve Jones 2001, Papavlou 2005).

Dile yönelik tutumu ölçmek için geliştirilen yöntemler üç ana grupta toplanabilir: 1) dil değişkelerinin (language varieties) toplumsal davranış açısından incelenmesi (içerik analizi), 2) doğrudan ölçümler ve 3) dolaylı ölçümler (Garrett, Coupland ve Williams 2003: 14-15).

Dile yönelik tutumları ölçmede kullanılan yöntemlerden biri de doğrudan ölçümlerdir. Garrett, Coupland ve Williams (2003: 24-50), bu yaklaşımın içine anket, mülakat, algısal ağız araştırması (perceptual dialectological research) gibi tekniklerin girdiğini belirttikten sonra tutum ölçeklerinin anket tekniği içinde değerlendirilmesi gerektiğini söyler. Baker (1995) dile yönelik tutumları ölçmede kullanılan en popüler yöntemin çeşitli durumları gösteren ölçekler olduğunu belirtir ve bunu kendisi de kullanır. Dile yönelik tutum ile ilgili literatür incelendiğinde genellikle üç tip tutum ölçeğine rastlanır. Bunlar Thurstone ölçeği, anlamsal farklılık (semantic differential) ölçeği ve Likert ölçeğidir (Garrett, Coupland ve Williams 2003: 39). Belirli tutum ifadelerine karşılık derecelendirmeye dayanan Likert ölçekleri, dile yönelik tutumları ölçmede oldukça çok kullanılır. Özellikle tutumların yoğunluğunu ölçmede oldukça kullanışlı bir yöntem olduğu söylenir (Henerson vd. 1987: 86).

Ağızlarla yönelik tutum çalışmaları incelendiğinde, tutumları ölçmenin değişik amaçlarla yapıldığı gözlemlenmekte, bundan dolayı ölçeklerde farklı alt boyutlarla karşılaşılabilir. Örneğin Byrnes ve Kiger'in (1994) okulöncesi öğretmen adaylarının dile yönelik tutumlarını ölçmek

için geliştirdiği ölçek; dil politikası, dil desteği ve İngilizce yeterliliğine hoşgörüsüzlük alt boyutlarından oluşmaktadır. Farklı amaçlarla yapıyor olsa da genelde dile yönelik tutum çalışmalarında dil ile statü ve dayanışma arasındaki ilişkiler ile dilin kullanımı, çekiciliği ve işlevi üzerinde durulmaktadır (Young vd. 1992, Mansoor 2004, Echeverria 2005, Carrim-Rajah 2005, Brun-Hogan ve Ramonienne 2005, Ehala ve Nigla 2006, Mugaddan 2006, Saravanan, Lakshmi ve Caleon 2007, Şen 2008).

Ağzılara ve azınlık dillerine yönelik tutum çalışmalarında dikkat edilen boyutlardan biri, dil grubuyla dayanışma içinde olmadır (Gardner 1985, Baker 1995, Zhou 2000, Dawaele 2005, Saravanan, Lakshmi ve Caleon 2007). Ağzın konuşulduğu gruba ve onun diline yönelik duygular (hoş, çekici, canlı sesletim), onun temsilcisi olma arzusu, bunun kimlikle ilişkisi, dikkate alınan önemli değişkenlerden biridir.

Tutum çalışmalarında üzerinde durulan diğer bir boyut ise dilin statüsüdür. Ağzların veya dillerin çeşitli avantajlar sağlaması, resmî kurumlarda yer alması veya almaması (okul, resmî daireler, kitle iletişim araçları vb.) araştırılmaktadır (Baker 1995, Echeverria 2005). Ağzların nerelerde, hangi işlevlerle kullanıldığı da tutum çalışmalarında göz önünde bulundurulacak etkenler arasındadır. Bu dillerin evde, okulda, arkadaşlık ve komşuluk ilişkilerinde kullanılması araştırma konusudur.

Son yıllarda öğretim dilinin eğitimde önemli bir etken olduğu yönünde birçok araştırma ile karşılaşmaktadır (Cheshire vd. 1989, Corson 2001, Canagarajah 2003, Adger, Wolfram ve Cristian 2007). Bu çalışmalardan çıkan sonuç; eğitim programlarını geliştirenlerin, okul yöneticilerinin, öğretmenlerin ve ailelerin inanç ve dile yönelik tutumlarının çocukların dil öğrenmelerinde, okul içinde ve dışındaki dil kullanımlarında büyük etkisi olduğudur (Cheshire vd. 1989, Corson 2001, Canagarajah 2003, Shammem 2004: 157, Adger, Wolfram ve Cristian 2007). Bazı durumlarda okul dili ve aile dili arasındaki ayrılığın toplumsal ve eğitsel sorunlar yaratabileceği, hatta bunun okul başarısında etkili olduğu söylenmektedir (Cheshire vd. 1989, Benton 1996, Corson 2001, Canagarajah 2003, Papapavlou 2005, Yiakoumetti 2006, Adger, Wolfram ve Cristian 2007). Edwards, öğretmenlerin farklı kültürel ve toplumsal yapıya sahip öğrencilerin konuşmalarına yönelik olumsuz tutumlarının öğretmenlerin beklentilerini, bunun da öğrenci başarısını etkileyebileceğini belirtmektedir (Corson 2001: 82). Williams ve Naremore (1974) öğretmenlerin dile yönelik tutumları ile akademik beklentileri arasında bağlantı olduğuna dikkat çekmektedir. Lasagabaster ve Huguët (2006: 1-16), dile yönelik tutumun öğrenildiğini, eğitimcilerin bu yönde etki yaptığını, hatta eğitimcilerin etkilediği tutumu değiştirmenin çok zor olduğunu belirtmektedir. Hawkins (1984), dil bilincinin yaratılmasında anadili ve yabancı dil öğ-

retmenlerinin işbirliği hâlinde olması gerektiğine dikkat çeker. Yazara göre dil bilinci (language awareness) hem anadil hem de yabancı dil öğretmenlerinin işbirliği ile geliştirilebilir. Bu nedenle dil eğitimi ile uğraşacak öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının öğrencilerin kullandıkları dile yönelik tutumları, günümüzde toplum dilbilimciler ve eğitimciler tarafından üzerinde durulan konulardan biridir. Dil eğitiminde bu konu önemli ölçüde dikkate alınmakta, birçok araştırmaya konu olmaktadır (Byrnes ve Kiger 1994, Byrnes, Manning ve Kiger 1997, Cross, De Vaney ve Jones 2001, Papapavlou 2005, Lasagabaster ve Huguet 2006: 1-16, Siegel 2007).

Bu veriler Türkiye açısından değerlendirildiğinde, Türkiye’de Anadolu ağızlarına yönelik tutumları ölçen az sayıda çalışma olduğu görülür. Bu çalışmalar da öğretmen adaylarına ve öğretmenlere yönelik değildir, ayrıca bunlarda daha az sayıda örneklem gerektiren diğer ölçüm teknikleri kullanılmıştır (Botsalı 1995, Demirci ve Kleiner 1999, Demirci 2002, Şen ve Baykal 2004, Şen 2008). Dolayısıyla Türk eğitim sistemi içinde öğretmen adaylarının ağızlarına yönelik tutumlarını belirleyebilecek bu ölçek alanda ilktir ve böyle bir tutum ölçeğinin dil politikalarını üretenlere, dil eğitimi konusunda program hazırlayanlara, eğitim yöneticilerine, öğretmenlere ve her şeyden önemlisi anadili eğitiminin niteliğine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1. Amaç

Bu çerçevede bu araştırmanın temel amacı, öğretmen adaylarının Anadolu ağızlarına yönelik tutumlarını ölçmek için psikometrik özelliklere sahip bir ölçme aracı geliştirmektir.

Alan yazında ağızların eğitimdeki yeri ve işlevi, ağız kullanıcılarına yönelik tutum, ağız kullanımına yönelik duygusal değer ve ağızların statüsüne yönelik birey algısını ölçebilecek psikometrik özelliklere sahip bir ölçeğin olmadığı görülmüştür. Bu eksikliği gidermek amacıyla dil eğitimi öğretmen adaylarına uygulanabilen “Anadolu Ağızlarına Yönelik Tutum Ölçeği”nin geliştirilmesinin alandaki önemli bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Öğretmen adaylarının Anadolu ağızları konusundaki tutumlarının belirlenmiş olması, bu alanda çalışma yapan uzmanlara ve eğitimcilere kaynaklık edecektir.

2. Yöntem

Çalışma, öğretmen adayları düzeyinde “Anadolu Ağızlarına Yönelik Tutum Ölçeği”nin geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yapıldığı bir araştırmadır. Ölçme aracını geliştirmeye ilişkin süreçte sırasıyla; ölçek maddelerini hazırlama, kapsam geçerliği için uzman görüşü alma, deneme uygulaması, geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapma şeklinde bir yol izlenmiştir.

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın evreni, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bulunan iki özel üniversitenin Eğitim Fakültesi bünyesindeki Türkçe ve İngilizce Eğitimi Bölümlerine kayıtlı lisans öğrencilerinden oluşmaktadır. “Evren birimlerinin tümüne ulaşılabildiği durumlarda örnekleme ihtiyacı duyulmaz. Evrenin tüm birimlerine ulaşılarak bilgilerin toplanmasına sayım denir (Büyüköztürk vd. 2008: 79)”. Bu nedenle bu çalışmada örneklem yerine çalışma grubu ifadesi kullanılmıştır. Çalışma grubu, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi ve Yakın Doğu Üniversitesinin Türkçe Eğitimi ve İngilizce Eğitimi Bölümlerinde öğrenim gören 192 kız (%50,5) ve 188 (% 49,5) erkek olmak üzere toplam 380 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma grubuna dahil edilen öğrencilerin % 57,9'u (n=220) Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, % 42,1'i (n=160) Yakın Doğu Üniversitesi öğrencisidir.

2.2. Ölçek Maddelerini Hazırlama

Ağız kullanımı konusunda bir ölçme aracı geliştirmek amacıyla ilgili alanın taranarak kuramsal çerçeve belirlenmiştir. Ulaşılan bilgiler ve öğrencilere yöneltilen açık uçlu sorulardan elde edilen metinler ışığında bir madde havuzu oluşturulmuştur.

Ölçeğin temelde, ağızların eğitimdeki yeri ve işlevi, ağız kullanıcılarına yönelik tutum, ağız kullanımına yönelik duygusal değer, ağızların statüsü olmak üzere 4 temel boyuttan oluşmasına özen gösterilmiştir. Ölçeğin alt boyutları faktör analizi sonucunda belirlenmiştir. Yönergenin hazırlanması aşamasında Anadolu ağızlarına yönelik tutumları ölçebilmek için ölçme ve değerlendirme ile alan uzmanlarının görüşleri alınarak, ölçek beşli dereceli Likert formatında yanıtlanacak şekilde düzenlenmiştir. Ölçeğin yönergesi ve basımı da buna uygun olarak yapılmıştır. Derecelendirme, “Hiç Katılmıyorum (1)”, “Katılmıyorum (2)”, “Kararsızım (3)”, “Katılıyorum (4)”, “Tamamen Katılıyorum (5)” şeklinde yapılmakta ve puanlanmaktadır. Olumsuz maddeler yukarıdaki derecelemenin tam tersi puanlanmaktadır. Puanlardaki artış Anadolu ağızlarına yönelik tutumların yüksekliğini, azalma ise Anadolu ağızlarına yönelik tutumlarının düşük olduğunu göstermektedir.

Tüm maddelerinin olumlu olması ölçek geliştirme kriterlerine uygun olmadığı için maddeler 38 olumlu ifade ile 37 olumsuz ifade şeklinde düzenlenmiştir. Bu işlemin ölçeğin cevaplanmasındaki yanlılıkları aza indireceği düşünülmüştür. Ölçek maddeleri hazırlanırken kullanılan dilin basit, yalın ve anlaşılır olmasına özen gösterilmiştir. Ölçek maddeleri hazırlandıktan sonra önermelerin dilbilgisine uygunluğu ve açıklığı gibi yönlerden net ve tek bir anlam taşımalarını kontrol açısından 3 Türkçe eğitimi uzmanından görüş

alınmıştır. Bu uzmanların görüşleri doğrultusunda maddelerdeki ifadeler Türkçeye uygun hâle getirilmiş, ölçeğe denemelik son hâli verilmiştir.

2.3. Kapsam Geçerliliği

Bir ölçeğin ölçme amacına uygunluğunu ve ölçülmek istenen amacı temsil ettiğini sınamak için kapsam geçerliliği çalışması gereklidir (Fraenkel ve Wallen 1996: 150-156). Kapsam geçerliliği, testi oluşturan maddelerin istenen özelliği ölçmede nicelik ve nitelik olarak yeterli olup olmadığının göstergesidir (Büyüköztürk 2004: 161). Ölçeğin kapsam geçerliliğini sağlamak üzere, beş uzman öğretim elemanının ölçekteki maddeler ve ölçeğin ölçmek istediği konuya uygunluğu konularında görüşleri alınmıştır. Gelen öneriler ışığında ölçekteki bazı maddeler çıkarılmış, bazılarında da gerekli düzeltmeler yapılarak ölçeğe denemelik son hâli verilmiştir. Başlangıçta hazırlanan deneme ölçeği, 38'i olumlu ve 37'si olumsuz toplam 75 maddeden oluşmaktadır. Olumsuz maddeler içerik olarak ağız kullanımına yönelik olumsuz algı ifadelerini içermektedir.

2.4. Deneme Uygulaması

Ölçeği geliştirme çalışmaları, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi ve Yakın Doğu Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği ve İngilizce Öğretmenliği Lisans Programında öğrenim görmekte olan toplam 380 öğrenciden elde edilen verilerle yapılmıştır. Ölçeği özensiz dolduran, içtenlikle yanıtlamayan ve hatalı işaretlemeler yapan öğrencilerin verileri çalışma kapsamının dışında tutulmuştur. Örneklem sayısının belirlenmesi konusunda, Kline'in (2000) ve Tabachnick ve Fidell'in (2001) faktör analizi için verdiği kriterler dikkate alınmıştır. Yazarlara göre faktör analizi için 100'ün altına inilmemesi gerekmekte ve 300 kişi "iyi", 1000 kişi ise "mükemmel" olarak değerlendirilmektedir.

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin soyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Çizelge 1'de verilmiştir. 75 maddeden oluşan ilk "Anadolu Ağzlarına Yönelik Tutum Ölçeği" çalışma grubundaki 380 öğrenciye bir ders saati içinde uygulanmıştır.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Özellikleri

	Cinsiyet		Toplam	
	Kız	Erkek	n	%
	n	n		
1. Sınıf	47	43	90	23,7
2. Sınıf	45	45	90	23,7
3. Sınıf	50	45	95	25,0
4. Sınıf	50	55	105	27,6
Toplam	192	188	380	100

Çizelge 1'deki değerler incelendiğinde, çalışma grubunun % 23,7'sinin birinci sınıf, % 23,7'sinin ikinci sınıf, % 25'inin üçüncü sınıf ve % 27,6'sının dördüncü sınıf öğrencisinden oluştuğu görülmektedir.

2.5. Verilerin Analizi

Toplanan verilerin analizi SPSS 12.00 ve LISREL 8.51 paket programları kullanılarak yapılmıştır. Analizlerde açıklayıcı faktör analizi (AFA), doğrulayıcı faktör analizi (DFA), Cronbach Alpha güvenirlik testi, korelasyon analizi ve tanımlayıcı istatistik teknikleri kullanılmıştır. Sonuçların yorumlanmasında 0,05 anlamlılık düzeyi ölçüt alınmıştır.

3. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde ölçeğin yapı geçerliğine ilişkin açıklayıcı faktör analizi, doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ve güvenirlik çalışmalarına yönelik bulgular sunulmuştur:

3.1. Yapı Geçerliğini Belirleme

3.1.1. Açıklayıcı Faktör Analizi

Aracın yapı geçerliğini, "Anadolu Ağızlarına Yönelik Tutum Ölçeği" olarak tanımlanan tek bir yapıyı (kavramı) ya da alt boyutlarını ölçüp ölçmediğini test etmek için bir faktör analizi tekniği olan "temel bileşenler analizi" uygulanmıştır. Faktör analizi, yapı geçerliğini incelemeye en güçlü yöntem olup aynı niteliği ölçen değişkenleri bir araya toplayarak ölçmenin çok daha az sayıda faktörle yapılmasına olanak vermektedir (Kerlinger 1973: 689, Tabachnick ve Fidell 2001: 612). Bir ölçeğin yapı geçerliği, ölçülen yapının birbirleriyle yüksek korelasyon gösteren özelliklerinin birer faktör altında kümelenebilmesi (faktör analizi) ve ölçülen yapının homojen olduğu varsayımının sınanması (iç tutarlılık) ile belirlenebilir (Erkuş 2003: 129, Tavşancıl 2005: 51). Anadolu ağızlarına yönelik tutum ölçeğinin hangi alt yapılardan oluştuğunu belirlemek için yapı geçerliğini sağlamak üzere açıklayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Çalışma grubundan elde edilen verilerin bütün soru maddelerinin genel olarak faktör analizi için uygun olup-olmadığına karar verebilmek için faktör analizi öncesinde Kaiser Mayer Olkin (KMO) (örnekleme yeterliliği istatistiği) katsayısı ve Barlett testi yapılmıştır. KMO değerinin en az 0,50'den küçük olması kabul edilemez, 0,50-0,60 arası kötü, 0,60-0,70 arası orta, 0,70-0,80 arası iyi, 0,80 ve yukarısı olması verilerin faktör analizine uygunluğunun mükemmel seviyede olduğunu ve Barlett testinin anlamlı (manidar) olması da değişkenler arasında yeterli oranda ilişki olduğunu bir göstergesidir. Analiz sonucunda, KMO değerinin 0,866 ve Barlett testinin de anlamlı olduğu ($\chi^2=7173$; $p<0,001$) görülmüştür. KMO ve Bartlett testi sonuçları, verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir (Peterson,

Wahlquist ve Bone 2000: 135-153, Liu ve Treagust 2005: 625-637, Ang ve Huan 2006: 522-539).

“Madde-toplam korelasyonu .30 ve daha yüksek olan maddelerin bireyleri iyi derecede ayırt ettiği, .20-.30 arasında kalan maddelerin zorunlu görülmesi durumunda teste alınabileceği, .20’den daha küçük maddelerin ise teste alınmaması (Büyüköztürk 2004: 118)” gerekliliği gözönüne alındığında; açıklayıcı faktör analizi öncesinde, madde-toplam korelasyonu .20’nin altında olan 23 madde (1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 11, 12, 17, 20, 21, 25, 27, 28, 35, 48, 56, 57, 65, 66, 68) testten çıkarılmıştır. Döndürülmemiş temel bileşenler analizi (Compenent Matrix) tekniğiyle yapılan analiz sonucunda, eigen değeri (öz değeri) 1’den yüksek 20 faktör belirlenmiştir. Quartimax ve varimax döndürme tekniği kullanılarak maddelerin faktörlere dağılım eğilimleri, scree plot, toplam açıklanan varyans, faktörlerin ortak varyans değerleri “Communalities” göz önüne alındığında ve maddeler anlamca incelendiğinde ölçeğin 4 faktörlü olarak geliştirilmesine karar verilmiştir. Bu aşamada, ilk olarak döndürülmemiş faktör analizi sonuçları göz önüne alınarak ölçeğin dört temel boyuta sahip olduğu görülmüştür. Döndürülmüş faktör analizi sonuçlarına göre de tüm faktörlerde yer alan maddelerin kendi içinde anlamca bütünlüğü incelenmiştir.

Faktör analizi sonuçlarının değerlendirilmesinde, ölçekte yer alan maddelerin faktör yük değerlerinin 0,45 ve daha yüksek olması istenmekle birlikte faktör yük değeri 0,30 olan maddeler de ölçekte tutulabilir (Kline 1998: 123-138, Tabachnick ve Fidell 2001: 648) ve madde seçiminde sadece bir faktörde yüksek yük değeri olması tercih edilir (Tatlıdil 1992: 258). Bu çalışmada bir maddenin ölçekte yer almasına karar verirken birinci faktördeki yük değerinin 0,40 ve daha yüksek olması ölçüsü temel alınmıştır. Tüm maddelerin anlamca bütünlük gösteren faktörlerdeki, yani ilk dört faktördeki yükleri belirlenerek, 0,45 üzerindeki maddeler tekrarlanan faktör analizine dahil edilmiştir. Ayrıca söz konusu maddenin birinci faktörde aldığı yük değeri ile diğer faktörlerden aldığı yük değerinin farkının 0,10 ve daha yüksek olmasına dikkat edilmiştir. Bu şekilde birinci faktörde yüksek yük değeri veren bir maddenin, ikinci bir faktörde bu düzeyde bir yük değerine sahip olması engellenmiştir.

Ölçek maddelerinin tek bir faktörde yer almasına (yüksek iki yük değeri arasındaki farkın en az 0,10 olması) ve yer aldığı faktörde faktör yükü değerinin yüksek olmasına (0,45 ve üstü) dikkat edilmiş ve bu özelliklere uymayan 5 madde ölçekten ayıklanmıştır. Dört faktörde faktör yükü değeri 0,45 ve üstü 47 maddenin yer aldığı görülmüştür.

47 madde ile yeniden faktör analizi yapılmış ve 3 maddenin Temel Bileşenler Analizi’nde, 22 maddenin ise Döndürülmüş Bileşenler Analizi’nde yük değeri-

rinin binişik (birden fazla faktörde yer aldığı) olduğu görülerek ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir. Son hâliyle 22 maddeden oluşan ölçekteki maddelerin faktörlere göre dağılımları, faktör ortak varyansları, önce döndürülmemiş Temel Bileşenler Analizi (PCA) ve ikinci aşamada da bileşenlere Varimax dik döndürme tekniği sonrası yük değerleri Çizelge 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Faktör Analizi (Döndürülmüş Temel Bileşenler Analizi) Sonuçları

Madde No.	Döndürme Sonrası Yük Değerleri					
	Faktör Ortak Varyansı	Faktör 1 Yük Değeri	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4
Soru 44	,759	,742	,837	,201	,133	
Soru 45	,757	,767	,828	,209	,159	
Soru 42	,633	,719	,743	,185	,162	,141
Soru 40	,622	,721	,726	,219	,147	,160
Soru 43	,556	,625	,723	,165		
Soru 39	,545	,699	,638	,220	,194	,227
Soru 36	,446	,574	,592	,131		,272
Soru 41	,359	,384	,563	-,134	,149	
Soru 32	,784	,627	,218	,848		,115
Soru 33	,661	,544	,184	,787		
Soru 22	,567	,522	,176	,723	,115	
Soru 50	,497	,487		,670	,158	,129
Soru 19	,465	,505	,126	,584	,323	
Soru 24	,646	,520	,119	,103	,781	,106
Soru 23	,620	,519	,121		,758	,150
Soru 29	,483	,537	,245	,154	,632	
Soru 30	,511	,582	,240	,248	,625	
Soru 34	,418	,324			,617	,178
Soru 54	,367	,494	,135	,286	,504	,113
Soru 15	,649	,393	,105		,188	,772
Soru 13	,546	,308			,258	,692
Soru 14	,517	,380	,237	,105		,671
Açıklanan Varyans Toplam : % 56,40 Faktör-1: % 20,13 Faktör-2: % 14,26 Faktör-3: % 13,73 Faktör-4: % 8,28						

Açıklayıcı faktör analizi sonunda, elde edilen Anadolu Ağzlarına Yönelik Tutum Ölçeği’nin 4 faktörlü olduğu görülmektedir. Faktörlerden birincisi ölçeğe ilişkin toplam varyansın % 20,13’ünü, ikinci faktör % 14,26’sını, üçüncü faktör % 13,73’ünü ve dördüncü faktör % 8,28’ini açıklamaktadır. Dört faktörün birlikte açıkladıkları toplam varyans % 56,40’dır.

Faktör döndürme sonrası, birinci faktörün 8 maddeden (36, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45), ikinci faktörün 5 maddeden (19, 22, 32, 33, 50), üçüncü faktörün 6 maddeden (23, 24, 29, 30, 34, 54) ve dördüncü faktörün 3 maddeden (13, 14, 15) oluştuğu belirlenmiştir. Birinci faktördeki yük değerleri .837 ile .563; ikinci faktördeki yük değeri .848 ile .584; üçüncü faktördeki yük değeri .781 ile .504; dördüncü faktördeki yük değeri ise .772 ile .671 arasında değişmektedir. Faktörlere maddelerin içerikleri dik-kate alınarak isim verilmeye çalışılmıştır. Her faktörde yer alan maddeler ve faktörlere verilen isimler Çizelge 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Ölçek Alt Faktörleri ve İlgili Maddeleri

Faktörler	Madde No		Maddeler
Faktör 1 (Ağızların eğitimdeki yeri ve işlevi)	36	-	Anadolu'da okullardaki eğitimde bölge ağızlarından yararlanılmamalıdır.
	39	+	Bölge ağzının eğitimde yer alması, öğrencilerin yöre hakkındaki kültürel bilgilerini artıracaktır.
	40	+	Öğretimde başarıyı artırmak için çocuğun bölgesinin ağızlarından yararlanılmalıdır.
	41	-	Öğrencinin kendi kültürünü ve geleneklerini tanıması için eğitimde ağızlara yer verilmesi gerekmez.
	42	+	Öğrencinin kimliğini bulabilmesi için eğitimde ağızlar-dan yararlanılmalıdır.
	43	-	Bölge ağzının eğitimde değer bulması, öğrencinin öğrenme endişesini azaltmaz.
	44	+	Bölge ağzının eğitimde değer bulması, öğrencinin kendine güvenini artırır.
	45	-	Bölge ağzının eğitimde değer bulması, öğrencinin motivasyonunu azaltır.
Faktör 2 (Ağız kullanıcılarına yönelik tutum)	19	-	Yöre ağzıyla konuşanlar daha samimi değildir.
	22	-	Anadolu ağzıyla konuşan kişilere daha çok güvenmem.
	32	+	Yöre ağzı kullananlar yardımsever kişilerdir.
	33	+	Yöre ağzı kullananlar iyi insanlardır.
	50	+	Bölge ağzı kullananlar sevecen kişilerdir.
Faktör 3 (Ağız kullanımına yönelik duygusal değer)	23	-	Kendi ağzının konuşulduğunu duymaktan hoşlanmam.
	24	+	Kendi ağzımı konuşmaktan hoşlanırım.
	29	-	Çocuğum yaşadığım bölgenin ağzını konuşsun, istemem.
	30	+	Bölge ağzıyla konuşmak yörede/şehirde daha rahat olmamı sağlar.
	34	+	Yöre dilleri kültürel bir zenginliktir.
	54	-	Bölge ağızları kulağa hoş gelmez.
Faktör 4 (Ağızların statüsü)	13	+	Ağızlar Türkçenin bir parçası olduğundan Standart Türkçe gibi saygın görülmemelidir.
	14	-	Anadolu ağızlarının okulda öğrenilmesi Türkçenin statüsünü olumsuz etkileyecektir.
	15	-	Ağızlar standart dil kadar işleve sahip değildir.

3.1.2. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)

Araştırmada açıklayıcı faktör analizi sonucunda AAYTÖ'nün dört faktörden oluşan modelinin toplanan verilerle ne derece uyum gösterdiğinin test edilmesi amacıyla doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Modelin veri uygunluğu için birçok istatistik olmakla birlikte (Jöreskog ve Sörbom 1993) genellikle ele alınan göstergeler χ^2 , χ^2/df , RMSEA, NNFI, NFI, CFI, GFI ve AGFI değerleridir (Sümer 2000: 49-74, Büyükoztürk vd. 2004: 207-239, Voltan ve Öğretmen 2007: 71-72, Atılın vd. 2007: 86, Gülbahar ve Büyükoztürk 2008: 151). RMSEA $\leq .05$, $\chi^2/df \leq 3$ ve CFI, NNFI, NFI, GFI, AGFI $\geq .90$ 'dan büyük olması beklenir (Heubeck ve Neill 2000: 431-440, Sanders ve ark. 2005: 65-71, Kahn 2006: 684-718, Şimşek 2007: 14, Hoe 2008: 76-83).

Yapılan ilk DFA sonucunda sınanan dört faktörlü model incelendiğinde elde edilen uyum indeksleri değerlerinin $\chi^2=709.16$, $df=224$, $\chi^2/df=3.16$ RMSEA=.076, NNFI=.87, NFI=.83, CFI=.88, GFI=.86 ve AGFI=.83 olduğu saptanmıştır. İlk yapılan DFA sonucunda elde edilen uyum istatistikleri sınanan faktör yapısının gerçek verilerle çok iyi uyum göstermediği şeklindedir. Modelin uyumu sözü edilen hata varyansı modele eklenerek DFA tekrar edilmiştir. İkinci kez yapılan DFA ile hesaplanan uyum indeksleri değerleri $\chi^2=364.85$, $df=195$, $\chi^2/df=1.87$ RMSEA=.048, NNFI=.94, NFI=.90, CFI=.95, GFI=.92 ve AGFI=.90 olarak hesaplanmıştır. Bu uyum indeksi değerleri modelin yeterli uyum gösterdiğini ifade etmektedir.

Anadolu Ağzlarına Yönelik Tutum Ölçeği'ne ilişkin path diagramı ve faktör yükleri Ek 6.1'dedir. Ölçüm modeline ilişkin maddelerin standardize edilmiş faktör yükleri, t ve çoklu korelasyon kareleri Çizelge 4'te sunulmuştur. Tüm bu değerler $p < .05$ düzeyinde anlamlıdır. Ölçek maddelerinin standardize edilmiş faktör yük değerleri .44 ile .82 arasında değişirken, çoklu korelasyon kareleri .19 ile .67 arasında değişmekte ve yeterli düzeyde oldukları görülmektedir.

Tablo 4. Modele Ait "Anadolu Ağzlarına Yönelik Tutum" Maddelerinin Standardize Edilmiş Faktör Yükleri, t ve R² Değerleri

Madde No.	Standartlaştırılmış Yükler	t-Değeri	R ²
Soru 36	0,59	12,23	0,35
Soru 39	0,68	15,31	0,46
Soru 40	0,55	10,21	0,30
Soru 41	0,44	8,58	0,19
Soru 42	0,75	16,41	0,56
Soru 43	0,69	13,65	0,48

Soru 44	0,80	17,18	0,64
Soru 45	0,82	17,96	0,67
1. Faktör			
Soru 19	0,57	8,27	0,33
Soru 22	0,69	13,65	0,48
Soru 32	0,81	16,45	0,66
Soru 33	0,70	13,19	0,49
Soru 50	0,61	11,62	0,37
2. Faktör			
Soru 23	0,63	11,55	0,40
Soru 24	0,65	12,06	0,42
Soru 29	0,61	11,06	0,37
Soru 30	0,63	11,61	0,40
Soru 34	0,46	8,32	0,21
Soru 54	0,55	10,21	0,30
3. Faktör			
Soru 13	0,59	9,82	0,35
Soru 14	0,48	8,08	0,23
Soru 15	0,72	11,57	0,52
4. Faktör			

Çizelge 4'teki standartlaştırılmış yükler her bir gözlenen değişken ile ilgili olduğu gizil değişken arasındaki korelasyonları göstermektedir.

İlk faktörde yer alan maddeler ağzın eğitimdeki yeri ve işlevini ifade ettiğinden buna “Ağızların Eğitimdeki Yeri ve İşlevi” adı verilmiştir. Bu faktörde yer alan maddelerin tamamı ağızların eğitimdeki işlevi ve yerini gösteren ifadeler içermektedir. İkinci faktörde yer alan maddeler ağız kullanan kişilere yönelik özelliklerin baskınlığı ile ilgili ifadeler içerdiğinden bu faktör “Ağız Kullanıcılarına Yönelik Tutum” olarak adlandırılmıştır. Üçüncü faktörde yer alan maddeler ağız kullanımı ile ilgili duyguları ifade ettiğinden buna “Ağız Kullanımına Yönelik Duygusal Değer” adı verilmiştir. Bu faktörde yer alan maddelerin tamamı ağız kullanımından hoşlanma veya hoşlanmama gibi algıları gösteren ifadeler içermektedir. Son faktörde yer alan ifadeler ağızların kültürel ve dilsel değeri ile ilgili anlamlar içerdiğinden bu faktöre “Ağızların Statüsü” adı verilmiştir.

DFA ile incelenen boyutların güvenilirliklerini incelemek amacıyla, elde edilen ölçme aracının maddeleri ile alt boyut toplam puanları arasındaki ilişkinin anlamlı olup olmadığını görmek ve ölçeğin iç tutarlılığını ölçmek üzere maddeler ve alt boyut toplam puanlar temel alınarak madde toplam korelasyonu ölçülmüştür. Ayrıca ölçeğin değerlendirilmesinde kullanılmak üzere alt boyutlardan ve ölçeğin tamamından alınabilecek en düşük ve en yüksek puanlar hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlar Çizelge 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Madde ve Test İstatistikleri ile İlgili Betimsel İstatistikler

Madde No.	Madde-Test Korelasyonu	Ortalama	Standart Sapma
Soru 36	0,505	2,210	1,314
Soru 39	0,621	2,484	1,394
Soru 40	0,637	2,131	1,270
Soru 41	0,313	2,915	1,592
Soru 42	0,640	2,186	1,301
Soru 43	0,530	2,215	1,287
Soru 44	0,647	2,302	1,301
Soru 45	0,680	2,265	1,285
1. Faktör	0,840*	18,713	7,935
Soru 19	0,443	2,586	1,401
Soru 22	0,445	1,736	1,117
Soru 32	0,552	1,721	1,139
Soru 33	0,463	1,728	1,117
Soru 50	0,421	2,444	1,349
2. Faktör	0,690*	10,218	4,636
Soru 23	0,493	3,481	1,409
Soru 24	0,491	3,465	1,440
Soru 29	0,495	2,702	1,524
Soru 30	0,539	2,765	1,451
Soru 34	0,312	4,273	1,091
Soru 54	0,455	3,026	1,295
3. Faktör	0,763*	19,715	5,773
Soru 13	0,289	3,531	1,392
Soru 14	0,335	2,450	1,470
Soru 15	0,378	3,271	1,271
4. Faktör	0,542*	9,252	3,121
Toplam	1	57,900	15,963

* Korelasyon 0,001 seviyesinde çift yönlü olarak anlamlı bulunmuştur.

Çizelge 5'te de görüldüğü gibi, ölçek ile ölçüt alınan Anadolu ağızlarına yönelik tutum puanları arasında hesaplanan korelasyon 1. faktör için 0,840 ($p<0,001$), 2. faktör için 0,690 ($p<0,001$), 3. faktör için 0,763 ($p<0,001$) ve 4. faktör için 0,542 ($p<0,001$) bulunmuştur. Hem madde hem de faktör temelinde elde edilen madde-test korelasyon katsayıları negatif, sıfır ya da sıfıra yakın bulunmadığından (Tavşancıl 2005: 51), aracın iç tutarlılığının yüksek ve dolayısıyla yapı geçerliğinin var olduğu söylenebilir.

Anadolu Ağzlarına Yönelik Tutum Ölçeği 22 maddelik, 1-5 arası puanlanan 5'li Likert tipi, bireyin ağız kullanımı konusunda kendini algılayışını ölçen, kendini değerlendirme ölçeğidir. Puan ranjı 22-110'dur. Puanlar

hesaplanırken, Anadolu ağızlarına yönelik tutum eğilimini yansıtan birinci faktörde 36, 41, 43, 45, ikinci faktörde 19, 22, üçüncü faktörde 23, 29, 54 ve dördüncü faktörde 14, 15 maddelerine ait puanlar ters kodlanmıştır. Ölçekten alınan toplam puanların yüksekliği ağız kullanımına yönelik olumlu algıyı göstermektedir.

3.2. Güvenirlilik

Geçerli bir ölçek aynı zamanda güvenilir bir ölçektir (Fraenkel ve Wallen 1996: 149-167). Ölçeğin güvenirliliğinin bir göstergesi olarak Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmaktadır (Cronbach 1990: 190-205). Güvenirlilik, ölçme aracının ölçtüğü özellikler ne derece tutarlı ve hatalardan arınık ölçtüğünün göstergesidir (Tekin 2000: 209). Yapı geçerliğini test etmek üzere uygulanan açıklayıcı faktör analizi sonucu belirlenen 22 madde ve dört faktörden oluşan ölçeğin alt faktörlerinin ve tamamının güvenirliliği Cronbach Alpha güvenirlilik katsayısı hesaplanarak elde edilmiştir (bk. Çizelge 6). Ayrıca ölçeğin kararlılığını ortaya koymak üzere farklı bir çalışma grubunun (Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü ve Yakın Doğu Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği Eğitimi Bölümü) 1., 2., 3. ve 4. sınıflarında öğrenim gören toplam 94 Türkçe öğretmen adayına 4 hafta ara ile (Büyüköztürk 2004) ölçek iki kez uygulanmış ve elde edilen puanlar arasındaki ilişki incelenmiştir.

Tablo 6. Ölçek Alt Faktörlerinin Cronbach Alpha Değerleri

Faktörler	Madde sayısı	Cronbach Alpha
Faktör 1- Ağızların Eğitimdeki Yeri ve İşlevi	8	0,87
Faktör 2- Ağız Kullanıcılarına Yönelik Tutum	5	0,80
Faktör 3- Ağız Kullanımına Yönelik Duygusal Değer	6	0,79
Faktör 4- Ağızların Statüsü	3	0,62
Toplam	22	0,88

Bu sonuçlara göre, ölçeğin güvenilir sayılabilmesi için güvenirlilik katsayısının 0,70 ve daha yüksek olması gerektiği (Büyüköztürk 2004, Tavşancıl 2005, Büyüköztürk vd. 2008) düşünüldüğünde, ölçeğin tamamının (0,88) güvenilir olduğu görülmektedir. Ölçeği oluşturan alt faktörlerden birinci faktörün güvenirliliğinin 0,87, ikinci faktörün 0,80, üçüncü faktörün 0,79 ve dördüncü faktörün güvenirliliğinin ise 0,62 olduğu görülmektedir. Ölçek bu son hâliyle test-tekrar-test yöntemi gereğince, 94 öğrenciye 4 hafta arayla iki kez uygulanmış ve Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısının 0,80 olduğu tespit edilmiştir.

4. Tartışma-Sonuç ve Öneriler

Öğretmen adaylarının Anadolu ağızlarına yönelik tutumlarını ölçmek için psikometrik özelliklere sahip bir ölçme aracı geliştirmek amacıyla yapılan bu çalışmada; AAYTÖ'nün faktör yapısı açıklayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile incelenmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkilere dayalı olarak faktör yapısını keşfetmeyi amaçlayan AFA sonucunda, ölçeğin "Ağızların Eğitimdeki Yeri ve İşlevi", "Ağız Kullanıcılarına Yönelik Tutum", "Ağız Kullanımına Yönelik Duygusal Değer" ve "Ağızların Statüsü" olmak üzere dört alt boyuttan oluştuğu saptanmıştır. AFA sonucunda elde edilen alt boyutların model-veri uyumunu incelemek amacıyla DFA uygulanmıştır. DFA sürecinde Ki-Kare uyum testi (χ^2), İyi Uyum Testi (GFI), Düzeltmiş İyi Uyum Testi (AGFI), Karşılaştırmalı Uyum Testi (CFI), Normlaştırılmış Uyum Testi (NFI), Normlaştırılmamış Uyum Testi (NNFI) ve Yaklaşık Hataların Ortalama Karakökü (RMSEA) gibi birçok uyum indeksi kullanılmaktadır (Küçükturen 2005, Sanders vd. 2005, Şimşek 2007). Ki-Kare Uyum Testinin anlamlı olmaması, CFI, NNFI, NFI, GFI, AGFI değerlerinin .90'dan yüksek olması, χ^2/df oranının 3 ya da daha düşük olması, RMSEA anlamlılık düzeyinin 0,05 olması ölçeğin genel olarak faktör yapısının uyumlu olduğunun bir göstergesidir (Heubeck ve Neill 2000: 431-440, Sanders vd. 2005: 65-71, Kahn 2006: 684-718, Şimşek 2007: 14, Hoe 2008: 76-83). İlk yapılan DFA sonucunda elde edilen uyum istatistikleri sınanan faktör yapısının gerçek verilerle çok iyi uyum göstermediği şeklindedir. Modelin uyumu sözü edilen hata varyansı modele eklenerek DFA tekrar edilmiştir. İkinci kez yapılan DFA ile hesaplanan uyum indeksleri değerleri $\chi^2=364.85$, $df=195$, $\chi^2/df=1.87$ RMSEA=.048, NNFI=.94, NFI=.90, CFI=.95, GFI=.92 ve AGFI=.90 olarak hesaplanmıştır. Anadolu Ağzlarına Yönelik Tutum Ölçeği'ne ilişkin ölçüm modeli maddelerinin standardize edilmiş faktör yükleri, t ve çoklu korelasyon kareleri değerlerinin $p<.05$ düzeyinde anlamlı olduğu, ölçek maddelerinin standardize edilmiş faktör yük değerlerinin .44 ile .82 arasında değiştiği, çoklu korelasyon karelerinin .19 ile .67 arasında değiştiği ve bu değerlerin yeterli düzeyde oldukları saptanmıştır. Birinci faktöre ilişkin değişkenliğin en çok soru 45 gözlenen değişkeni tarafından ($R^2=0,67$), ikinci faktöre ilişkin değişkenliğin en çok soru 32 gözlenen değişkeni tarafından ($R^2=0,66$), üçüncü faktöre ilişkin değişkenliğin en çok soru 24 gözlenen değişkeni tarafından ($R^2=0,42$) ve dördüncü faktöre ilişkin değişkenliğin en çok soru 15 gözlenen değişkeni tarafından ($R^2=0,52$) açıklandığı saptanmıştır. Bu uyum indeksi değerleri modelin yeterli uyum gösterdiğini ifade etmektedir.

“Anadolu Ağızlarına Yönelik Tutum Ölçeği”nin uzman görüşüyle ve faktör analiziyle de desteklenen özgün faktör yapısını sınamak için yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre ölçekte yer alan 22 maddenin, dil eğitimi öğretmen adayları üzerinde geçerli bir yapı gösterdiği doğrulanmıştır. Bu değerler modelin veri uygunluğunun yeterli olduğunu göstermektedir.

Klein'a (1998: 123-138) ve Wiersma'ya (2000: 421) göre güvenilirlik, ölçme aracının herhangi bir ölçmedeki tutarlılığıdır. Araştırmalarda en çok kullanılan güvenilirlik yöntemi Cronbach Alpha'nın hesaplanmasıdır (Dorman ve Knightley 2006: 47-58, Smolleck, Zembal-Saul ve Yoder 2006: 137-163, Johnson, Stevens ve Zvoch 2007: 833-844). Çalışma sonucunda, toplam dört faktörden oluşan ve Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0,88 olarak hesaplanan 22 maddelik geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı elde edilmiştir.

Faktörlerde yer alan maddelerin özellikleri doğrultusunda birinci faktör “Ağızların Eğitimdeki Yeri ve İşlevi”, ikinci faktör “Ağız Kullanıcılarına Yönelik Tutum”, üçüncü faktör “Ağız Kullanımına Yönelik Duygusal Değer” ve dördüncü faktör “Ağızların Statüsü” olarak belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlarıyla geçerli ve güvenilir olan bu ölçek, aynı zamanda Anadolu ağızlarına yönelik tutumları belirlemek üzere ülkemizde geliştirilen ilk ölçme aracı olma niteliğini taşımaktadır.

Araştırmada Anadolu Ağızlarına Yönelik Tutum Ölçeği'nin dil öğretimi öğretmen adayları ile yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonuçları, ölçeğin Anadolu ağızlarına yönelik tutumları dört faktörlü bir yapı ile ölçebilecek psikometrik özelliklere sahip olduğunu göstermektedir. Bu göz önüne alındığında ölçeğin;

- ✓ Geçerli ve güvenilir bir yapıya sahip olduğu,
- ✓ Ölçeğin bireylere Anadolu ağızlarına ilişkin kendilerini algılamaları konusunda gerekli dönütleri sağlayabileceği,
- ✓ Geliştirilen ölçme aracının ileride yapılacak farklı gruplardaki uygulamalar ve çalışmalarla meta-analitik düzeyde incelenebileceği,
- ✓ Bireylerin Anadolu ağızlarına yönelik tutumu konusunda kendini algılayışlarının belirlenmesi amacıyla ileride yapılacak deneysel ve betimsel çalışmalarda kullanılabilirliği düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Adger, Temple Carolyn, Walt Wolfram and Donna Christian (2007). *Dialect in Schools and Communities*. London: LEA Publishers.
- Ang, Rebecca P. and Vivien S. Huan (2006). “Academic Expectations Stress Inventory (AESI): Development, Factor Analysis, Reliability and Validity”. *Educational and Psychological Measurement* 66: 522-539.
- Atılğan, Hakan vd. (2007). “Korku Yaşantıları Ölçeğinin Türkçe’ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları”. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 28 (3): 79-94.
- Baker, Colin (1995). *Attitudes and Languages*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Benton, Richard A. (1996). “The Maori language in New Zealand Education and Society”. *Pacific Languages in Education*. Eds. France Mugler and John Lynch. Suva, Institute of Pacific Studies. 307-327.
- Botsalı, İnci (1995). *Attitudes of University Students from Different Educational, Social, and Geographical Backgrounds Towards Turkish Varieties*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Brun-Hogan, Gabrielle ve Meilute Ramoniene (2005). “Perspectives on Language Attitudes and use in Lithuania’s Multilingual Setting”. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 5: 425-441.
- Brynes, Deborah and Gary Kiger (1994). “Language Attitudes of Teachers Scale”. *Educational and Psychological Measurement* 54 (1): 227-231.
- Büyüköztürk, Şener (2004). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: PegemA Yay.
- Büyüköztürk, Şener vd. (2004). “Güdülenme ve Öğrenme Stratejileri Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* 4 (2): 207-239.
- _____, (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem A Yay.
- Byrness, A. Deborah, Gary Kiger and M. Lee Manning (1997). “Teachers’ Attitudes About Language Diversity”. *Teaching and Teacher Education* 13(6): 637-644.
- Canagarajah, Suresh (2003). *Language Diversity in The Classroom*. Carbondale: Southern Illinois University Press.
- Carrim-Rajah, Aaliya (2005). “Language Use and Attitudes in Mauritius on The Basis of The 2000 Population Census”. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 26, (4): 317-332.
- Cheshire, Jenny; Edwards, Viv; Münstermann, H ve Weltens, Bert (1989). *Dialect and Education*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Corson, David (2001). *Language Diversity and Education*. Mahwah: LEA Publishers.

- Cronbach, Lee J. (1990). *Essential of Psychological Testing*, (fifth edition). New York: Harper and Row Publishing.
- Cross, John B., Thomas De Vaney and Jones Gerald (2001). "Pre-service Teacher Attitudes Toward Differing Dialects". *Linguistics and Education* 12 (2): 211-227.
- Dawaele, Jean-Marc (2005). "Sociodemographic, Psychological and Politicultural Correlates in Flemish Students' Attitudes Towards French and English". *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 2: 118-137.
- Demirci, Mahide (2002). "Gender Differences in the Perception of Turkish Regional Dialects". *Hanbook of Perceptual Dialectology* 2. Eds. Daniel Long and R. Dennis Priston. Amsterdam: John Benjamins. 41-50.
- Demirci, Mahide and Brian Kleiner (1999). "The Perception of Turkish Dialects". *Hanbook of Perceptual Dialectology* 1. Ed. R. Dennis Priston. Amsterdam: John Benjamins. 263-282.
- Dorman, Jeffrey P. and Wendy M. Knightley (2006). "Development and Validation of an Instrument to Assess Secondary School Students' Perceptions of Academic Tasks". *Educational Studies* 32 (1): 47-58.
- Echeverria, Begona (2005). "Language Attitudes in San Sebastian: The Bask Vernacular as Challenge to Spanish Language Hegemoni". *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 26 (3): 249-264.
- Ehala, Martin and Katrin Niglas (2006). "Language Attitudes of Estonian Secondary School Students". *Journal of Language, Identity and Education* 5 (3): 209-227.
- Erkuş, Adnan (2003). *Psikometri Üzerine Yazılar*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yay.
- Fraenkel, Jack R. and Norman E. Wallen (1996). *How to Design and Evaluate Research in Education*. McGraw-Hill, Inc.
- Gardner, Robert C. (1985). *Social Psychology and Second Language Learning: The Role of Attitudes and Motivation*. London: Edward Arnold.
- Garett, Peter, Nikolas Coupland and Angie Williams (2003). *Investigating Language Attitudes: Social Meanings of Dialect, Ethnicity and Performance*. Cardiff: University of Wales Press.
- Gülbahar, Yasemin ve Şener Büyüköztürk (2008). "Değerlendirme Tercihleri Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması". *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 35: 148-161.
- Hawkins, Eric (1984). *Awareness of Language: An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Henerson, Marlene E., Lynn Lyons Morris and Carol Taylor Fitz-Gibbon (1987). *How to Measure Attitudes*. Newbury Park: Sage

- Heubeck, Bernd G. ve James T. Neill (2000). “Confirmatory Factor Analysis and Reliability of The Mental Health Inventory for Australian Adolescents”. *Psychological Reports* 87: 431-440.
- Hoe, Siu Loon (2008). “Issues and Procedures in Adopting Structural Equation Modeling Technique”. *Journal of Applied Quantitative Methods* 3 (1): 76-83.
- Johnson, Bruce, Joseph J. Stevens and Keith Zvoch (2007). “Teachers’ Perceptions of School Climate: A Validity Study of Scores From The Revised School Level Environment Questionnaire”. *Educational and Psychological Measurement* 67 (5): 833-844.
- Jöreskog, Karl ve Dag Sörbom (1993). LISREL 8: Structural Equation Modeling With The SIMPLIS Command Language. Scientific Software International / Erlbaum.
- Kahn, Jeffrey H. (2006). “Factor Analysis in Counseling Psychology Research, Training, and Practice: Principles, Advances, and Applications”. *The Counseling Psychologist* 34(5): 684-718.
- Kerlinger, Fred N. (Frederick Nicholas) (1973). *Foundations of Behavioral Research*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Klein, Stephen P. (1998). “Standards for Teacher Tests”. *Journal of Personnel Evaluation in Education* 12 (2): 123-138.
- Kline, Paul (2000). *An Easy Guide to Factor Analysis*. London and New York: Routledge.
- Kline, Rex B. (1998). *Principal and Practice of Structural Equation Modeling*. New York: The Guilford Press.
- Küçükturan, Güler (2005). “Anne Baba Tutum Ölçeği”. *Eğitim Araştırmaları Dergisi* 19: 238-250
- Lasagabaster, David and Angel Huguet (2006). *Multilingualism in European Bilingual Context: Language Use and Attitudes*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Liu, Chia-Ju. and David F. Treagust (2005). “An instrument for Assessing Students’ Mental State and The Learning Environment in Science Education”. *International Journal of Science and Mathematics Education* 3: 625-637.
- Mansoor, Sabiha (2004). “The Status and Role of Regional Languages in Higher Education in Pakistan”. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 25(4): 333-353.
- Mugaddam, Hamid Rahim Abdel (2006). “Language Status and Language Use in Dilling City, The Nuba Mountains”. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 27 (4): 290-304.
- Papapavlou, Andreas (2005). “Attitudes Toward The Greek Cypriot Dialect: Sociolinguistic Implications”. *Contemporary sociolinguistic issues in Cyprus*. Thessaloniki, University Studio Press. 53-64.

- Peterson, Kenneth D., Christine Wahlquist and Kathie Bone (2000). "Student Surveys for School Teacher Evaluation". *Journal of Personnel Evaluation in Education* 14 (2): 135-153.
- Ryan, Ellen B., Howard Giles and Richard Sebastian (1982). "An Integrative Perspective Study of Attitudes Toward Language Variation". *Attitudes toward language: social and applied contexts*. London: Arnold. 1-9.
- Sanders, Richard D. et al. (2005). "Confirmatory Factor Analysis of The Neurological Evaluation Scale in Unmedicated Schizophrenia". *Psychiatry Research* 133: 65-71.
- Saravanan, Vanithamani, Seetha Lakshmi and Imelda Aleon (2007). "Attitudes Towards Literary Tamil and Standard Spoken Tamil in Singapore". *The International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 10 (1): 58-79.
- Shammem, Nikhat (2004). "Language Attitudes in Multilingual Primary Schools in Fiji". *Language, Culture and Curriculum* 17 (2): 154-172.
- Siegel, Jeff (2007). "Creoles and Minority Dialects in Education". *Language and Education* 21 (1): 66-86.
- Smolleck, Lori Dira, Carla Zembal-Saul and Edgar P. Yoder (2006). "The Development and Validation of an Instrument to Measure Preservice Teachers' Self-Efficacy in Regard to The Teaching of Science as Inquiry". *Journal of Science Teacher Education* 17: 137-163.
- Sümer, Nebi (2000). "Yapısal Eşitlik Modelleri: Temel Kavramlar ve Örnek Uygulamalar". *Türk Psikoloji Yazıları* 3 (6): 49-74.
- Şen, Meryem (2008). "Bölgesel Ağızlara Karşı Tutumlar". *Türkiye'de Dil Tartışmaları*. Ed. Astrid Menz ve Christoph Schroeder. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yay. 185-208.
- Şen, Meryem ve Nazlı Baykal (2004). "Evaluational Reactions of Standard Accented Turkish Speakers Towards Accented Speech and Speakers". TRANS. http://www.inst.at/trans/15Nr/06_1/sen_baykal15.htm.
- Şimşek, Ömer F. (2007). *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş Temel İlkeler ve Lisrel Uygulamaları*. Ankara: Ekinoks Yay.
- Tabachnick, Barbara G. and Linda S. Fidell (2001). *Using Multivariate Statistics*. Fourth Edition. New York: Harper Collins Publishers.
- Tatlıdil, Hüseyin (1992). *Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Teknikler*. Ankara: HÜ Fen Fakültesi İstatistik Bölümü Yay.
- Tavşancıl, Ezel (2005). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS İle Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yay.
- Tekin, Halil (2000). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Yargı Yay.

Voltan Acar, Nilüfer ve Tuncay Öğretmen (2007). “Kendini Belirleme (Güvenlik) Ölçeği Geliştirme Çalışmaları”. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 27 (3): 67-78.

Wiersma, Williams (2000). *Research Methods in Education: An Introduction*. Needham Heights, MA: Allyn ve Bacon, A Pearson Education Company.

Williams, Frederick ve Rita C. Naremore (1974). “Language Attitudes: An Analysis of Teacher Differences”. *Speech Monographs* 41: 391-396.

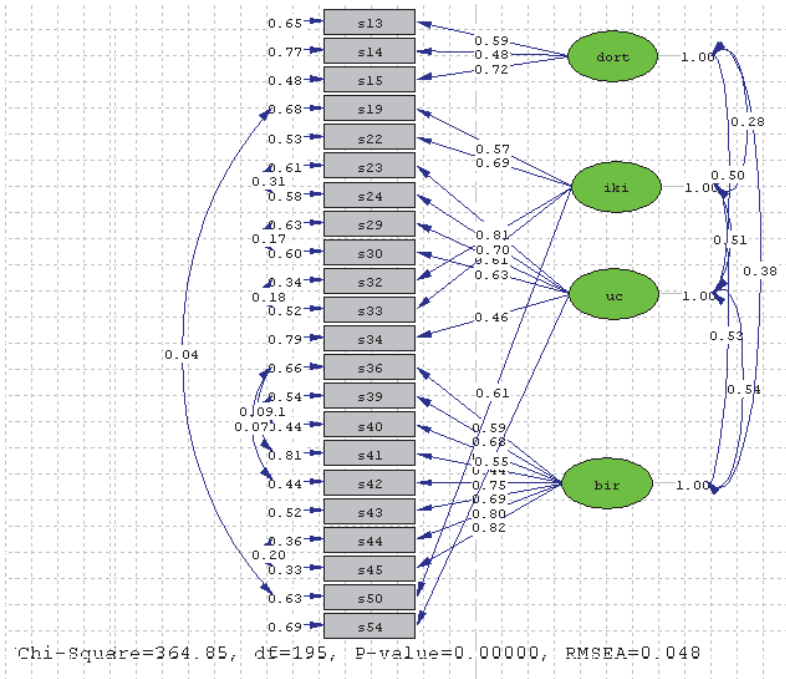
Yiakoumetti, Androula (2006). “A Bidialectal Programme for The Learning of Standard Modern Greek in Cyprus”. *Applied Linguistics* 27 (2): 295-317.

Young, Russell L. Et al. (1992). “Languageattitudes in Taiwan”. *International Journal of Sociology of Language* 98: 5-14.

Zhou, Minglang (2000). “Language Attitudes of Two Contrasting Ethnic Minority Nationalities in China: The Model Koreans and The Rebellious Tibetians”. *International Journal of Sociology of Language* 146: 1-20.

6. EKLER

6.1. Anadolu Ağzlarına Yönelik Tutum Ölçeği'ne İlişkin Path Diagramı ve Faktör Yükleri

6.2. Anadolu Ağızlarına Yönelik Tutum Ölçeği

Maddeler	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
- Anadolu'da okullardaki eğitimde bölge ağızlarından yararlanılmamalıdır.					
+ Bölge ağzının eğitimde yer alması, öğrencilerin yöre hakkındaki kültürel bilgilerini artıracaktır.					
- Ağızlar standart dil kadar işleve sahip değildir.					
+ Yöre ağzı kullananlar yardımsever kişilerdir.					
- Kendi ağzımın konuşulduğunu duymaktan hoşlanmam.					
+ Öğretimde başarıyı artırmak için çocuğun bölgesinin ağızlarından yararlanılmalıdır.					
- Anadolu ağızlarının okulda öğrenilmesi Türkçenin statüsünü olumsuz etkileyecektir.					
+ Bölge ağzı kullananlar sevecen kişilerdir.					
- Yöre ağzıyla konuşanlar daha samimi değildir.					
+ Öğrencinin kimliğini bulabilmesi için eğitimde ağızlardan yararlanılmalıdır.					
- Anadolu ağzıyla konuşan kişilere daha çok güvenmem.					
+ Bölge ağzının eğitimde değer bulması, öğrencinin kendine güvenini artırır.					
- Çocuğum yaşadığım bölgenin ağzını konuşsun, istemem.					
+ Ağızlar Türkçenin bir parçası olduğundan Standart Türkçe gibi saygın görülmelidir.					
- Öğrencinin kendi kültürünü ve geleneklerini tanıması için eğitimde ağızlara yer verilmesi gerekmez.					
+ Yöre ağzı kullananlar iyi insanlardır.					
- Bölge ağızları kulağa hoş gelmez.					
- Bölge ağzının eğitimde değer bulması, öğrencinin motivasyonunu azaltır.					
+ Kendi ağzımı konuşmaktan hoşlanırım.					
- Bölge ağzının eğitimde değer bulması, öğrencinin öğrenme endişesini azaltmaz.					
+ Yöre dilleri kültürel bir zenginliktir.					
+ Bölge ağzıyla konuşmak yörede/şehirde daha rahat olmamı sağlar.					

A Study of the Validity and Reliability of the Anatolian Dialects Attitude Scale for Prospective Teachers

Ahmet Pehlivan*

Abstract

The aim of this research is to develop a valid and reliable scale to measure the attitudes of prospective language teachers towards "Anatolian Dialects". 380 prospective teachers studying in the departments of Turkish and English Language Teaching of two faculties from two universities participated in the research. As a result of factor analysis, the scale comprises a total of four factors and 22 items, namely "The Place and Function of Dialects in Education" (8 items), "Attitudes towards Employers of Dialects" (5 items), "Emotional Value towards the Use of Dialect" (6 items), and "The Status of Dialects" (3 items). The alpha reliability quotient has been determined as, 88 for the whole scale. Attitude Scale towards Anatolian Dialects (ASTAD) is the first original scale developed to determine how prospective teachers perceive the use of their own dialects.

Keywords

Anatolian dialects, attitudes, language attitudes, language scale, factor analysis, university student

* Prof. Dr., Eastern Mediterranean University, Faculty of Education, Department of Turkish Education - Famagusta / TRNC
ahmet.pehlivan@emu.edu.tr

Работа по исследованию достоверности и надежности измерения отношения будущих учителей к анатолийским диалектам

Ахмет Пехливан*

Аннотация

Целью данного исследования является разработка достоверной и надежной шкалы измерения отношения будущих учителей-языковедов к анатолийским диалектам. В исследовании приняли участие 380 студентов педагогического факультета, обучающихся по специальности учитель турецкого языка и учитель английского языка двух университетов. В результате факторного анализа выделены четыре фактора, которые включают в общей сложности 22 пункта: "Место и функции диалектов в образовании" (8 пунктов), "Отношение к носителям диалектов" (5 пунктов), "Эмоциональная ценность использования диалекта" (6 пунктов) и "Статус диалектов" (3 пункта). Коэффициент надежности альфа Кронбаха равен 0,88. Шкала измерения отношения к анатолийским диалектам является своеобразной и первой разработкой в Турции, направленной на определение самовосприятия будущих учителей относительно использования языка.

Ключевые слова

анатолийские диалекты, отношение, языковое отношение, языковая шкала, анализ объяснительных факторов, студенты университета

* Проф. док., Восточносредиземноморский университет, педагогический факультет, кафедра турецкого языка - Фамагуста / Турецкая Республика Северного Кипра
ahmet.pehlivan@emu.edu.tr